

MADANIYATLARARO MULOQOT VA YOSHLAR MUHITIDA AXLOQIY QADRIYATLAR TRANSFORMATSIYASI

Jaloliddin Eshquvvatov

O'zbekiston Respublikasi Yoshlar ishlari agentligi bosh mutaxassisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18431467>

Annotatsiya: Maqolada yoshlar muhitida axloqiy qadriyatlarning o'zgarish jarayonlariga madaniyatlararo muloqotning ta'siri tahlil qilingan. Globallashuv sharoitida yoshlarning yangi qadriyat yo'nalishlarini shakllantirish omili sifatida madaniyatlararo o'zaro ta'sirni falsafiy-axloqiy jihatdan anglashga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Kalit so'zlar: madaniyatlararo muloqot, yoshlar, axloq, qadriyatlar, transformatsiya.

Globallashuv sharoitida madaniyatlararo muloqot ijtimoiy voqelikning barqaror xususiyatiga aylanib, yoshlar dunyoqarashining shakllanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Zamonaviy axborot texnologiyalari, ta'lim va madaniy mobillik, xalqaro aloqalarning kengayishi turli madaniyat vakillarining doimiy muloqoti uchun sharoit yaratmoqda [1, p.88]. Yoshlar qadriyatlar va axloqiy munosabatlarni faol shakllantirish bosqichida bo'lib, ushbu jarayonlarni eng keskin qabul qiladilar. Bu borada madaniyatlararo muloqot ta'sirida yoshlar muhitida axloqiy qadriyatlar transformatsiyasini tadqiq etish alohida dolzarblik kasb etadi. Falsafiy-axloqiy tahlil ushbu jarayonni nafaqat ijtimoiy hodisa sifatida, balki yosh avlodning xulq-atvori, shaxsiyati va ijtimoiy mas'uliyatini belgilovchi axloqiy ko'rsatmalarning chuqur o'zgarishi sifatida ham ko'rib chiqish imkonini beradi. Madaniyatlararo muloqot turli madaniy an'analar, qadriyatlar va me'yorlarning tashuvchilari o'rtasidagi o'zaro ta'sir jarayonini ifodalaydi. Falsafiy kontekstda u nafaqat ma'lumotlar, balki ma'nolar, dunyoqarash va axloqiy ko'rsatmalar almashinuvi amalga oshiriladigan muloqot shakli sifatida qaraladi.

Yoshlar uchun madaniyatlararo o'zaro ta'sir qadriyatlar ufqini kengaytirish makoniga aylanmoqda. Boshqa madaniy modellar bilan tanishish bag'rikenglik, xilma-xillikni hurmat qilish va axloqiy mulohaza yuritish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, madaniyatlararo aloqalarning intensivligi identiklik inqiroziga, an'anaviy axloqiy me'yorlarning zaiflashishiga va fragmentar qadriyat ongining shakllanishiga olib kelishi mumkin [2, b.4].

Yoshlar muhitida axloqiy qadriyatlar transformatsiyasi ezgulik va yovuzlik, mas'uliyat, adolat va ijtimoiy burch haqidagi tasavvurlarning o'zgarishida namoyon bo'ladi. Global madaniy jarayonlar ta'sirida an'anaviy axloqiy ko'rsatmalar shaxs erkinligi, tenglik va inson huquqlari kabi umuminsoniy qadriyatlar bilan tobora ko'proq bog'liq bo'lib bormoqda.

Raqamli va madaniyatlararo makonga faol jalb etilgan yoshlar turli ijtimoiy sharoitlarga moslasha oladigan moslashuvchan axloqiy munosabatlar tizimini shakllantiradilar. Biroq bunday moslashuvchanlik ko'pincha qadriyat asoslari barqarorligining pasayishi va axloqiy relyativizmning kuchayishi bilan birga kechadi.

Falsafiy-axloqiy tahlil shuni ko'rsatadiki, axloqiy qadriyatlar transformatsiyasi faqat salbiy jarayon emas. U ijtimoiy hamjihatlik va o'zaro hurmatni ta'minlaydigan asosiy axloqiy tamoyillarni saqlab qolgan holda axloqiy me'yorlarni qayta ko'rib chiqish va yangilash bosqichi sifatida qaralishi mumkin.

Yoshlar muhitida madaniyatlararo muloqotning asosiy axloqiy muammolaridan biri boshqalarga ochiqlik va o'z madaniy o'ziga xosligini hurmat qilish o'rtasidagi muvozanatni

saqlash zarurati hisoblanadi [5, p.40]. Stereotipizatsiya va madaniy ustunlik bilan birga keladigan begona madaniyatni yuzaki idrok etish axloqiy qadriyatlarning buzilishiga va ziddiyatlarning kuchayishiga olib kelishi mumkin.

Shunday qilib, madaniyatlararo muloqot yoshlar muhitida axloqiy qadriyatlar transformatsiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. U bir vaqtning o'zida ham ma'naviy boyish manbai, ham globallashuv va madaniy xilma-xillik tufayli yuzaga keladigan qadriyatlar qarama-qarshiligi omili sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu jarayonni falsafiy-axloqiy anglash axloqiy qadriyatlar transformatsiyasini yoshlarning axloqiy yo'nalishlarini shakllantirishga ongli yondashuvni talab qiladigan murakkab va ko'p o'lchovli hodisa sifatida ko'rib chiqish imkonini beradi. Umuminsoniy insonparvarlik qadriyatlari va madaniy jihatdan belgilangan axloqiy me'yorlarning uyg'unligi zamonaviy jamiyatda yoshlar muhitini barqaror rivojlantirish va madaniyatlararo totuvlikning muhim shartidir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Karimov R., Naumenko O., Saidova K., Elmuratov R., Bekbaev R. The phenomenon of education in the context of an intercultural philosophical approach // Wisdom, no. 4 (24), 2022, pp. 84-90. doi:10.24234/wisdom.v24i4.941.
2. Irisqulov M.T., Nurmatova N.A. Zamonaviy globallashuv jarayonida millat tili va madaniyatining o'rni (tahliliy sharh) // Sovremennoe obrazovanie (Uzbekistan), no. 5 (90), 2020, pp. 3-9.
3. Castells M. The Power of Identity. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell, 2010.